

Olaylar ve Olgular – Başvuran Ukrayna'nın ileri gelen muhalefet partilerinden birinin lideri ve eski Ukrayna Başbakanıdır. 2011 yılının Nisan ayında aşırı yetki ve makamın kötüye kullanılması suçlamasıyla başvuran hakkında ceza yargılamaları başlatılmıştır ve 2011 yılının Ağustos ayında yargılamayı yapan mahkeme başvuranın tutuklu olarak yargılanmasına hükmetmiştir. Ardından başvuran isnat edilen suçlardan mahkûm edilmiş ve hakkında hapis cezası verilmiştir.

Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvuruda, *inter alia* (diğerlerinin yanı sıra) tutukluluk koşullarından, tutuklu kaldığı süre boyunca yeterli tıbbi tedavi görememekten ve hastaneye nakli sırasında kötü muameleye maruz kalmaktan (Sözleşme'nin 3. maddesi), tutukluluğunun keyfi olmasından, tutukluluğa itiraz edebilmesi veya tazminat talep edebilmesi için herhangi bir hukuk yolunun bulunmamasından (5. madde) ve siyasal nedenlerle tutuklanmış olmasından (5. madde ile birlikte 18. madde) şikâyet etmiştir.

Hukuksal Değerlendirme – 3. Madde

(a) *Başvuranın Duruşma Öncesi Tutukluluk Koşulları Hakkında:* Mahkeme, başvuranın tutukluluğunun bir bölümü boyunca, özellikle de güneş ışığına sınırlı erişim, sıcak su bulunmaması ve sınırlı sürelerde ısınma imkânı olması gibi somut koşullara ilişkin belli sıkıntılar yaşamış olabileceğini kabul etmiştir. Ayrıca başvuran hareket etme sorunu nedeniyle günlük yürüyüş yapamamıştır; hâlbuki bir baston veya bir koltuk değneği bu konuda yardımcı olabilirdi. Başvuranın durumu rahatsızlık verici olmuş olsa da, 3. maddenin kapsamına girecek kadar ağır bulunmamıştır.

Sonuç: kabul edilemez (oybirliğiyle).

(b) *Tutukluluk Sırasında Uygun Tıbbi Tedavi Yapılmadığı İddiası Hakkında:* Mahkeme önündeki materyallerden, Ukrayna yetkililerinin başvuranın sağlığına dikkate değer ölçüde önem gösterdikleri ve Ukrayna'daki sıradan tutuklulara sağlanan sağlık hizmetlerinin ötesinde hizmetler sunmaya gayret ettikleri anlaşılmıştır. Fakat başvuran aşırı temkinli davranmış ve yetkililere güvenmediği için kendisine önerilen tıbbi işlemlerin çoğunun uygulanmasını reddetmiştir. Mahkeme, hasta güveninin doktor hasta ilişkisinde ana unsurlardan biri olduğunu ve tutukluluk halinde bu güvenin oluşmasının zor olduğunu; ancak yine de hastaların da sağlık yetkilileriyle iletişime geçmek ve onlarla işbirliği yapmak gibi bir sorumluluğu olduğunu dikkate almıştır. Başvuranın tutukluluk dönemine ait tıbbi geçmişinde, başvuranın sağlık yetkililerine güvenmemesini açıklayabilecek belirli bir olay kaydedilmemiştir. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (AiÖK) başvuranın alıkonduğu tutukevlerinden birini ziyaret etmiş ve başvurana sağlanan tıbbi bakımın uygunluğuna ilişkin özel bir kaygı belirtmemiştir. Başvuran ayrıca uzman bakımı almak üzere dışarıda bir hastaneye nakledilmiştir. Özet olarak, yerel yetkililer başvurana kapsamlı, etkili ve şeffaf bir tıbbi yardım sağlamışlardır.

Sonuç: kabul edilemez (oybirliğiyle).

(d) *Başvuranın Hastaneye Nakledilmesi Sırasında Kötü Muameleye Maruz Kaldığı İddiası Hakkında:* Tutukluluğu sırasında başvuranın vücudunda birçok morluk meydana gelmiştir. Sadece bu bile, Devlet yetkililerinin morlukların kaynağına ilişkin bir açıklama yapmalarını gerektirmiştir. Morlukların başvuranın karnında ve kollarında bulunması, başvuranın hastaneye nakledildiği gün şiddetli bir biçimde yatağından çekildiğine ve karnından yumruklarıyla yönelik anlatımıyla tutarlı bulunmuştur. Fakat Mahkeme'nin, morlukların meydana geldiği anlaşılan zamanın, başvuranın işaret ettiği zamanla eşleşmediğine ve morlukların dış travmayla ilgisi olmayan başka şekillerde de meydana gelme olasılığı bulunduğuna yönelik önündeki tıbbi delilleri göz ardı etmesi mümkün olmamıştır. Bu bulgular, ancak başvuran tam bir adli tıp muayenesine tabi tutulmuş olsaydı tatmin

edici olarak doğrulanabilir veya çürütülebilirdi; fakat başvuran iki sefer muayene olmayı reddetmiştir. Başvuranın muayene olmayı reddetmesiyle bu tür bir adli tıp delili bulunmadığı göz önünde bulundurulduğunda, morlukların başvuranın hastaneye nakledilmesi sırasında gördüğü tedavi sonucunda meydana geldiği ve böylece 3. maddenin ihlal edildiği iddiası, uygun delillerle kanıtlanamamıştır. Başvuranın adli tıp muayenesi yaptırmayı reddetmesi, kötü muameleyle maruz kalma şikâyeti hakkındaki soruşturmanın etkililiğine de zarar vermiştir. Dolayısıyla soruşturma 3. madde amaçlarına göre etkili olmuştur.

Sonuç: ihlal bulunmamaktadır (üç karşı dört oyla)

5§1 Maddesi: Başvuranın tutuklu olarak yargılanması kararının belirsiz bir süreliğine verilmiş olması 5. maddenin gerekliliklerine aykırı olmakla beraber, yasal boşluktan kaynaklanan ve tekrarlanan bir sorun teşkil etmiştir. Ayrıca başvuranın tutuklama sebepleri arasında ileri sürülen suçlamalardan, kaçma riski olmadığı fark edilebilir olmuştur. Bu suçlamaların tümü önemsiz nitelikte olup, başvuranın duruşmalara katılmamasıyla sonuçlanmamıştır. Açıkçası yargıcın başvuranın tutuklanması için gösterdiği gerekçe, başvuranın yargılamalara zarar verdiğine ve küçümseyici tavırlar sergilediğine yönelik iddiası olmuştur ve bu suçlamalar 5§1 maddesindeki özgürlüğünden yoksun bırakma gerekçeleri arasında yer almamaktadır. Ayrıca başvurana şehirden ayrılmama yükümlülüğü vermek yerine başvuranı tutuklamanın, bu şartlar altında neden daha uygun bir önleyici tedbir olduğu açık değildir. Başvuranın duruşma öncesi tutukluluğuna ilişkin sebeplerin, başvuranın mahkûm edilmesine kadar aynı kaldığı göz önünde bulundurulduğunda, başvuranın duruşma öncesi tutukluluk döneminin tamamının keyfi ve yasaya aykırı olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle).

5§4 Maddesi: Yerel mahkemelerin başvuranın tutuklanmasının yasaya uygunluğuna ilişkin çeşitli incelemeleri, sadece yargı tarafından emredilmiş önleyici bir tedbirin değiştirilmesi kararına karşı itiraz yolu bulunmadığı ifadesinden ibaret olmasından ve böylelikle başlangıçta öne sürülen eksik gerekçelendirmenin vurgulanmasına neden olmasından ötürü, söz konusu incelemeler 5§4 maddesinin gerekliliklerini karşılamamıştır. Başvuranın salıverilme talebi sırasında öne sürdüğü açık ve konu ile ilgili iddiaların yerel mahkemeler tarafından değerlendirdiğine yönelik bir emare bulunmamıştır. Açıkçası, Mahkeme diğer davalarda, Ukrayna mevzuatının tamamında, 5§4 maddesinin gerekliliklerini karşılayan bir yargılama öncesi soruşturmanın tamamlanmasından sonra, tutukluluk halinin devam etmesinin yasaya uygunluğunun incelenmesi için bir usul bulunmadığına karar vermiştir.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle).

5§5 Maddesi: Ukrayna mevzuatı uyarınca, özellikle de yasaya aykırılığın bir yargı kararı ile sabit olduğu durumlarda, tazminat hakkı doğmaktadır. Fakat Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından 5. maddeyi ihlal ettiği karara varılan bir özgürlükten yoksun bırakma vakasında, Ukrayna mevzuatı uyarınca tazminat talebinde bulunmak için herhangi bir usul bulunmamaktadır. Bu kanun boşluğu Ukrayna aleyhine önceden açılan diğer davalarda da görülmüştür.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle).

5. madde ile birlikte 18. madde: Hakların ve özgürlüklerin uygunsuz bir gerekçeyle kısıtlandığı iddiasında bulunan başvuranın, yetkililerin gerçek hedeflerinin, bildirilen veya içerikten çıkarılabilen hedeflerle aynı olmadığını ikna edici bir şekilde göstermesi gerekmektedir. Yetkililerin Sözleşme’de belirlenen amaçlar dışında yetkilerini kullandıklarına dair salt bir şüphe, 18. maddenin ihlal edildiğini ispatlamak için yeterli bulunmamıştır.

Başvuranın davasının *Lutsenko / Ukrayna* (no. [6492/11](#), 3 Temmuz 2012, Bilgi Notu sayı 154) davasıyla genel olarak benzeştiği görülmüştür. Anılan davada olduğu gibi, iktidarın el değiştirmesinden kısa bir süre sonra, eskiden Başbakanlık yapmış olan ve en güçlü muhalefet partisinin lideri olan başvuran, yetkisini kötüye kullanmakla suçlanmış ve yargılanmıştır. Mahkeme, başvuranın tutukluluğunun Sözleşme'nin 5§1 (c) maddesinde öngörülen amaçlar çerçevesinde resmen gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, tedbirin asıl amacının başvurunu yargılamalar sırasında mahkemeye karşı sergilediği iddia edilen saygısızca davranışlardan ötürü cezalandırmak olduğunu, hem fiili içerik hem de yetkililerin öne sürdüğü gerekçeler tarafından ortaya koyulduğunu önceden saptamıştır. Başvuranın hürriyetinin kısıtlanması, başvurunu yetkili bir yasal makam huzuruna bir suç işlemiş olma şüphesiyle çıkarmaktan farklı amaçlarla gerçekleştirilmiştir.

Sonuç: ihlal (oybirliğiyle)

41. Madde: Herhangi bir tazminat talebinde bulunulmamıştır.